

Maja Zagmajster

O JAMAH V PESMIH

Bilo je še v času, ko druženje ni bilo nekaj nezaslišanega, ko se v skupinah nismo preštevali, ko je bila odločitev za odhod na koncert odvisna predvsem od glasbenega okusa in ko ni bilo kaznivo biti na ulici po deveti zvečer ... Novembrskega večera 2019 sem sedela v dvorani Kluba Cankarjevega doma in uživala v nastopu skupine Bakalina Velika, ki poje v pristnem čadškem narečju. Predstavljali so prvenec *Prvi krajec*, ki je izšel tega leta. Med pesmimi se je pojavila ena, ki je v dvorani vzpostavila vez med dvema meni zelo ljubima svetovoma, glasbo in podzemljem. Pesem *Biele wade* pripoveduje o jami – in ne le neki na splošno, ampak o jami *Bele vode*. Ta se nahaja v pobočju nad dolino Trebušnice, blizu Gorenje Trebuše. Ker sem to jamo pred leti obiskala tudi sama, me je pesem še toliko bolj pritegnila.

Pevce je pripovedoval o belih kosteh jamskega »medveda«, ki »jami dau si saje duša, ana tbe pa imie«. Srečal pa je tudi »miši, ka ih jama spremenila je u zveri, mačna krila im je dala n še uha za ači« (povzeto iz spremne knjižice CD-ja Bakaline Velike). Da poje o netopirjih, me ni presenetilo, sem se pa kasneje podučila tudi o najdbi jamskega medveda v jami. V Belih vodah so našli njegove kosti, gre v resnici za eno redkih najdišč v tem delu Slovenije. Prve najdbe izvirajo iz 19. stoletja, v letih 2016 in 2017 pa sta dva tolminska jamarja znova našla kosti jamskega medveda, ki so bile podvržene podrobni strokovni analizi. V prispevku o tej jami iz leta 2018 (avtorjev Uršič s sod., revija *Annales*) sem izvedela, da je bil eden od dveh tolminskih jamarjev Jani Kutin – to pa je pevec skupine Bakalina Velika!

Po tem koncertu sem se vprašala – je pri nas še kaj pesmi, ki govore o točno določenih jamah in ki jih v naslovu ali besedilu tudi navedejo? Za pomoč sem se obrnila na kolege pevce in seveda jamarje preko naše društvene mailing liste, moje vprašanje pa je bilo posredovano tudi na zvezno jamarsko listo. Dobila sem kar nekaj odzivov; tu predstavljam, kar sem izvedela za jame v

Sloveniji.

Dve pesmi, ki sta posvečeni jamama in imata njuni imeni tudi v naslovu, prihajata iz sveta narodnozabavne glasbe. Ansambel Lojzeta Slaka v pesmi z naslovom *Postojnska jama* iz leta 1979 opeva njene podzemne lepote. Ansambel Slapovi pa je leta 1999 izdal pesem z naslovom *Snežna jama* na albumu *Rože z domačega vrta*, pri čemer je govora o *Snežni jami na Raduhi*. Besedili za obe pesmi je napisal Ivan Sivec, ki je eden najbolj plodovitih piscev besedil v narodnozabavni glasbi. Lahko si zamislim, da je obe jami poznal in ju vsaj kot turist tudi obiskal.

Postojnsko jamo v uvodnem nagovoru pesmi *Človeška ribica* omeni skupina Čompe na istoimenskem albumu iz leta 2004. Sicer se v pesmi, katere besedilo je napisal Andrej Rozman Roza, podučimo o tem, kako je nastala človeška ribica. O kapnikih iz Postojnske jame govori kozjanski glasbenik in humorist Janko Narat Jenki v pesmi *Stalagmit stalaktit* iz leta 2009. Pesem je pisana šaljivo, tudi prostaško, v takem kontekstu pa poleg Postojnske jame omeni še eno – Potočko zijalko. Postojnsko jamo pa v svoji pesmi *I've Caved Everywhere*, *Man* omenja tudi naš glasbeno navdahnjeni član Matt Covington, o njegovi nadarjenosti ste se lahko mnogi že prepričali ob posedanjih pri tabornem ognju. Naštevava jame sveta, ki naj bi jih že videl, melodijo pa je povzel po pesmi *I've Been Everywhere*.

Tudi sicer imamo v našem društvu številne pesniško nadarjene jamarje, o čemer priča Jamarska pesmarica DZRJL iz leta 2006. Melodije za mnoge so povzete po znanih skladbah, ki so zapisane pri naslovih pesmi. Od 54 je 19 pesmi, v katerih so navedene jame z imeni, in sicer: Postojnska jama (*Habe*), Najdena jama (*Kališka*, *Lajna*), Krastača in Galacijevka (*Iskalci*), Pološka jama (*Pološka*, *Jama številka 11*), Križna jama (*Zvezna*), Ljubljanska jama (*Ljubljanska*, *Jama številka 11*), Kačna jama (*Jama številka 11*), Brezno pri gamsovi glavici

(*Gamsova /a la ajznpon*, *Gamsova 71*, *Gamsova 77*, *Gamsova kar tako*), v največ pesmih pa se pojavlja mistična Lippertova jama (*Iskalci*, *Hej član*, *Radotova*, *Laška himna*, *Šel je Radešček v planinske hoste*, *Napitnica*, *Klimba Putick*, *Putick spiritual*). Kot sem izvedela od naših članov, sta še vsaj dve pesmi taki, ki sta povezani s konkretnima jamama. Pesem *Dol dej čelado, jamar* je bila navdahnjena z Gropaljsko jamo, pesem *Jamar, pojdi dol* pa govori o Breznu pri gamsovi glavici. Gotovo imajo še katere od pesmi v Jamarski pesmarici povezave s konkretnimi jamami, pa zanje ne vem – morda bodo te predstavljene tudi v GP-ju.

Še za eno pesem sem izvedela, ki pa govori o jami kot o svetem mestu, kjer naj bi staroverci izvajali tudi posebne obrede. V pesmi *Kresna noč v Žegnani jami* poznavalka staroverstva Ana Horvat jama Žegnana jama pri Orehku pri Postojni opeva kot starodavno svetišče (vir: <https://www.geomantija.si/dnevnik/zegnana-jama.html>). Melodije, kolikor mi je znano, nima.

To je celoten pregled pesmi, ki sem ga uspela zbrati do nastanka tega zapisa. Pri iskanju informacij so mi pomagali mnogi, ki se jim najlepše zahvaljujem: Petra Muhič, Jernej Petrovič, Damjan Gerl, Silvo Ramšak, Anton Simonič, Janez Kanoni in Matt Covington. Hvaležna sem tudi številnim, ki ste mi pomagali ali mi povedali zanimivosti o pesmih o jamah na tujem (npr. seznam jamarskih pesmih iz ZDA se najde na straneh NSS: <https://caves.org/>; naši člani pa so spisali tudi pesem o jami Žankana v Istri) in o poimenovanju jam (Vandima) ali delov jam (P4) po pesmih in še čem.

Prepričana sem, da se bo našla še kaka spregledana – ali pa bo nastala nova pesem o kateri od jam pri nas. In želim si, da bo predstavljena na prireditvi ali druženju, ki bo potekalo pozno zvečer in bo odprto za množico, ki se bo brezskrbno z ramo ob rami zibala ob njeni melodiji ... |